

mébe is ajánlotta az egyházmegye lelkészi karának és e támogatás már eddig is nagyban segítette a kutatást. A világi hatóságok erkölcsi támogatását a gyűjtés irányítójának kérésére *dr. Szász Ferenc*nek, Kolozs megye alispánjának ez ügyben kiadott előzékeny határozata biztosította. Az egyes kutatópontok lelkészei idejében levélbeli értesítést kaptak és kapnak arról, hogy a gyűjtők milyen időpontban érnek a kérdéses községbe. Így minden oldalról biztosított a munka tervszerű és lehetőleg zavartalan végzése.

A hangjelölés majdnem teljesen azonos az első magyar népryelvkutató értekezés határozataiban megállapított hangjelöléssel. Az eltérés mindössze annyi, hogy az erdélyi népryelvi hangviszonyoknak megfelelően esetleg külön jelöléseket is alkalmazunk.

Az anyag feldolgozásához már a gyűjtés alatt hozzáfog az Osztály, hogy a felvételezés teljes elvégzése, a gyűjtés befejezése után mindjárt hozzá is lehessen kezdeni a rendszerezéshez és a térképek megszerkesztéséhez. Az anyag kicédulázását részben a gyűjtők, részben pedig külön erre a célra kiválasztott munkatársak végzik. Mivel aránylag kevés, mindössze ötvenegynehány községet kell a térképlapokra fölvenni, előreláthatólag kisebb alakú térképeken közölhető majd az anyag. Ez a kedvező körülmény lehetővé teszi az anyag nagy részének térképezett kiadását. Ha az egész anyag térképezett kiadása nehézségekbe ütköznék, akkor a fontosabb kérdések anyaga kerül térképre, a többit pedig egy külön kötetben, vagy a térképezett anyaggal párhuzamosan a térképek szélén közöljük.

Mindez már a végrehajtás állapotában lévő terv. Nem első a magyar népryelvkutatás történetében. Reméljük, hogy a mostani nehéz körülmények ellenére is sikerül a Nyelvészeti Osztálynak megvalósítania e Kolozsvár közvetlen szomszédságában fekvő vidék népryelvi térképének, utána pedig az egész erdélyi magyar nyelvterület népryelvi térképének elkészítését és kiadását.

Márton Gyula

Egy XVIII. századi rendelet a kolozsvári fürdőzészről. A tűzgyújtó papir sorsától menekült meg az alább közölt hivatalos irat,¹ mely érdekes fényt vet Kolozsvár XVIII. századvégi életére. A Szamos vizében fürdőzőkkel szemben merültek fel már akkor is súlyos kifogások, amelyek arra késztették magát a gubernátort, gróf Bánffy Györgyöt is, hogy szigorú rendelkezést adjon ki a város előljáróságának. Úgy látszik, hogy a tanuló ifjúság is hódolt a fürdőzés meg nem engedett módon folytatott örömeinek, mert — a gubernátor intézkedésének megfelelően — Andrási Antal főbíró-helyettes 1799. augusztus 3-án megküldte a rendelet másolatát a piaristák vezetése alatt álló főiskola rectorának, Bolla Mártonnak is.

Azonban nemcsak a külvárosok egyszerűbb lakóinak nyári kedvtelésébe pillanthatunk be ezen iraton keresztül, hanem útbaigazítást kapunk a város népességének szaporodására vonatkozólag is. Különösen figyelemre méltó az a szerep, amelyet az utca kapitányok és a napjainkban szerencsésen újból életre keltett tizedesi szervezet játszott a város életében. Hatáskörük — mint látjuk — még a tizedben lakók erkölcsi életének felügyeletére is kiterjedt. — A rendelkezés szövege a következő:

A jó erkölcsnek, a mellynek fel tartására a Polgári ügyelésnek főbb képpen ügyekeznii kelleetik, szemlátomást való veszedelmével, tulajdon magam kéntelenítetttem tapasztalni, hogy nem tsak az éretlen ifjuság, hanem még meg élemedett személyek is, félre tévén minden szemérmetességet, mi-

¹ Egy másik irattal együtt a közlő ajándékából a múzeumi levéltárba került [A szerk.].

dön nyári üdöben a Város mellett lefolyó Szamos árkában feredeznek a víz mellett alá s fel járkáló személyek között anya szült mezitelen a vízben felemelkedni, de még szerte széjjelis sétálni is nem szégyellik, s ez által az okosabb részét ugyan a Publicumnak undorodásra készítetik, de az ártatlanabb kivált leány és asszonyi nép részét az erköltsnek könnyen eshető meg vesztegetésére serkentik, a mellynek már példái is lehetnek, de vagy-nakis. Jollehet pedig az illetén illetlenségeknek el távoztatására a min-gyárt hathatos parantsolatok nem volnánakis, kitkit de kivált az Elöljárókat a magok emberisége, s hivatala kötelezne, a minden napi példák mutatják mind azon által, hogy a Tisztek kiknek hittett kötelességekben jár, az illendőségnek, és a jó rendnek fenn tartása, az efféle tselekedeteknek pedig meg zabolázása, és a kik lelki képpen is az illetén tselekedetekből származando, következésekről számolni tartoznak, ezen tárgyra vagy éppen semmi vagy felletébb kevés figyelmetességgel viseltetnek, az honnan az is vérszi eredetét, hogy az Ujparasztoknak² gyermekei minden rendelések mellett is, mind e máj napig merős meszittelenen azoknak szülői pedig illeten magok fel fedezésekkel a Városon szerte széjjel minden fenyték nélkül kaborolnak.

Hogy azért legalább jövendőre nézve ezen részben a jó rend fenn tartattassék, s az illetén példák által szokásban jött félelem, és tartozkodás nélkült való szemtelenség meg zaboláztassék, és az erköltstelenségre vezető alkalmatosság el távoztassék, az Urat azon rendeléseknek mellyek ezen tárgyban ki botsáttottak szorgalmatos meg tartására olyan hozzá adással kívántam emlékeztetni, egyszersmind pedig, az azokra való fő vigyázatot az Urnak, és az Ur alatt kirendelt több tisztviselőknek, az Ur által azok-nakis lelkekre a végett akartam kötni, hogy azon rendeléseknek követke-zéséül minden üdö haladék nélkült olyan hathatos rendeléseket tégyen, hogy ha kik az arra rendelendő Vigyázók vagy Utzta Kapitányai által minden ruha nélkült a fellyebb le irt mod szerént feredezni, és járkálni találtotnak, valamint szintén az a féle gyermekeknek szülői is, érdemlett büntetés alá vonattassanak és ezen rendelés mind most, mind pedig minden esztendőben, a midön a feredésnek üdeje elő jön, és azon közben is minden embernek tudtára adassék.

Hogy pedig a tanulo ifjuság is az ilyen tselekedetekben meg zaboláztassék, az iránt az oskolák Elöljáróival is egyet értvén, általakis az ifjuságot az illendő szemérmetségnek fenn tartására ösztönözni végtére pedig az Uj parasztok gyermekeinek a Városban és Hostátokban való mezitelen járások valamint szintén az asszonyoknak is a botránoztatást vagy unalmat ingerlő bé takarozatlanul való kaborlást kemény fenyték alatt meg tiltani, és tellyességgel meg nem engedni el ne mulassa; külömben ha mi fogyatkozást fogok ezen részben tapasztalni kéntelen lészen az illetén illetlenségekért leg előbbször az Urat az után pedig azokat kiknek kötelességekben járt ez iránt vigyázattal lenni, nevezetesen a Tizedeseket, és Utzta Kapitányokat terhes számadás alá huzni, a minthogy bizonyosan el semis mulatom. Qui de reliquo maneo DVestrae

Claudiopoli Die 31-a July 799.

ad officie paratissimus
Geo. Bánffy mp.

Az eredeti egy kétrét hajtott ív első három lapján. Az 1. lap bal felső sarkán:
Copia 375.

Közli: Pataki József

² A XVIII—XIX. században a szellérsorban lévő cigányokat nevezték így [A szerk.].